

***PROGRAM USUWANIA WYROBÓW
ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU
GMINY POŚWIĘTNE
NA LATA 2012-2032***

OPRACOWANIE

mgr Joanna Sanik

KWIECIEŃ, 2012

Spis treści

I. WPROWADZENIE	3
II. CEL OPRACOWANIA PROGRAMU	4
III. SZKODLIWOŚĆ AZBESTU DLA ZDROWIA LUDZI I ŚRODOWISKA.	4
IV. PRZEPISY PRAWNE DOTYCZĄCE POSTĘPOWANIA Z WYROBAMI I ODPADAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST I OBOWIĄZKI Z NICH WYNIKAJĄCE.....	7
V. PROCEDURY DOTYCZĄCE POSTĘPOWANIA Z WYROBAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST.....	12
VI. ILOŚĆ I ROZMIESZCZENIE WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY POŚWIĘTNE.....	30
VII. UNIESZKODLIWIANIE I UTYLIZACJA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST.....	33
VIII FINANSOWE ASPEKTY REALIZACJI PROGRAMU	43
IX. RZECZOWY HARMONOGRAM REALIZACJI „PROGRAMU...” PRZEZ GMINĘ POŚWIĘTNE.....	46
X Wykaz obowiązujących aktów prawnych dotyczących azbestu	48
10.1 Ustawy	48
10.2 Rozporządzenia	49
10.3 Inne:.....	53
XI. PODSUMOWANIE.....	54
Projekt „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Poświętne na lata 2012-2032” został pozytywnie zaopiniowany przez z Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku oraz Podlaskiego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku. Dla powyższego „Programu.....” opracowano także prognozę jego oddziaływania na środowisko oraz przeprowadzono strategiczną ocenę jego oddziaływania na środowisko. Zakres prognozy i jej szczegółowość uzgodniono z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Białymstoku oraz Podlaskim Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym.....	55

I. WPROWADZENIE

Podstawą prawną powstania Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla gminy Poświętne jest „Program oczyszczania kraju z azbestu”, przyjęty przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej przyjęty w dniu 14.07.2009 roku, który jest kontynuacją oraz zawiera spójne cele z „Programem usuwania wyrobów zawierających azbest na terytorium Polski” przyjętym przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 14.05.2002 roku

Jednym z zadań gminy jako jednostki samorządu terytorialnego w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest jest opracowanie i aktualizacja gminnych programów usuwania azbestu.

Podstawą do opracowania programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w pierwszej kolejności jest dokonanie rozpoznania stopnia zużycia tych wyrobów zabudowanych na konkretnych obiektach. Uzyskane dane powinny być gromadzone przez samorząd gminy, a następnie przekazywane do samorządu powiatowego celem opracowania „Programu...” stanowiącego integralną część z programem wojewódzkim. Tak, więc niezbędnym jest rozpowszechnienie wśród społeczności lokalnej informacji o skutkach dla zdrowia i środowiska powodowanych przez azbest i wyroby zawierające azbest, zorganizowanie fachowej pomocy wszystkim właścicielom obiektów przez samorzady gmin przy wypełnianiu arkuszy ocen ujętych w rozporządzeniu Ministra Gospodarki zmieniającym rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest Dz. U z 2010 r. Nr 162 poz. 1089, przekazywanie informacji o możliwościach uzyskiwania pomocy kredytowej na modernizację obiektów, utylizację wyrobów azbestowych, i.t.p.

Opracowując powyższy program gmina Poświętne przeprowadziła inwentaryzację pokryć azbestowych wraz z oceną ich stanu technicznego

II. CEL OPRACOWANIA PROGRAMU

Celem programu jest stopniowa eliminacja wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Poświętne oraz ich bezpieczne unieszkodliwianie zgodnie z przepisami prawa. Spowoduje to sukcesywną likwidację oddziaływania azbestu na środowisko, doprowadzi do spełnienia wymogów ochrony środowiska oraz wyeliminuje negatywne skutki zdrowotne mieszkańców miasta i gminy spowodowane oddziaływaniem azbestu. Do celów opracowania niniejszego dokumentu wykorzystano ankiety opracowane na podstawie:

- oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest – zał. 1 do rozporządzenia Ministra Gospodarki zmieniającego rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest Dz. U z 2010 r. Nr 162 poz. 1089

Opracowanie programu zgodnie z powyższym rozporządzeniem jest warunkiem ubiegania się o środki pomocowe.

III. SZKODLIWOŚĆ AZBESTU DLA ZDROWIA LUDZI I ŚRODOWISKA.

Azbest jest nazwą handlową materiałów włóknistych, które pod względem chemicznym są uwodnionymi krzemianami magnezu, żelaza, wapnia i sodu. Wśród wyrobów azbestowych można wyróżnić 2 grupy produktów:

„wyroby miękkie”- których gęstość objętościowa jest mniejsza niż 1000 kg/ m^3 , to słabo związane produkty azbestowe o wysokim ponad 60 % udziale azbestu w produkcie oraz niskiej zawartości substancji wiążącej, do których zaliczamy tynki, maty, płyty azbestowe, papy.

„wyroby twarde”- których gęstość objętościowa jest większa niż 1000 kg/ m^3 , zawierające wysoki udział substancji wiążącej, zaś niski udział azbestu (do 15 %), do których należą płyty faliste i płaskie, rury wodociągowe, elementy kanalizacji. Spójność włókien azbestowych jest tak wysoka, że praktycznie nie uwalniają się one do środowiska (wyjątkiem jest obróbka np.: cięcie lub proces naruszania mechanicznego)

Chorobotwórcze działanie azbestu powstaje w wyniku wdychania włókien zawieszonych w powietrzu. Azbest nie poddawany procesom powodującym powstawanie

pyłu i zabezpieczony w sposób uniemożliwiający uwalnianie się włókien do powietrza nie stanowi zagrożenia dla zdrowia ludzkiego.

Azbest umieszczony został ,w wykazie opracowanym przez Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej jako substancja niebezpieczna o działaniu rakotwórczym na człowieka. Udowodniono, bowiem, że substancja stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia w następstwie długotrwałego narażenia dróg oddechowych na wdychanie jego włókien. Największe zagrożenie stanowią tzw. włókna respirabilne, czyli takie, które mogą występować w postaci trwałego aerozolu w powietrzu i przedostają się z wdychanym powietrzem do organizmu. Są one dłuższe od 5 mikrometrów i mają grubość nie większą niż 3 mikrometry. Włókna te wdychane do pęcherzyków płucnych, nie mogą być wydalone. Ich szkodliwe działanie ujawniać się może po wielu latach w postaci następujących schorzeń:

- pylica azbestowa (azbestoza),
- międzybłonniak opłucnej,
- rak płuc.

Poważny niepokój budzi również fakt, że usuwanie z dachów i elewacji wyrobów zawierających azbest przez przypadkowe i nieprofesjonalne firmy, zwiększa zagrożenie pyłem azbestowym dla mieszkańców kraju.

Wśród sposobów eliminacji zagrożeń, które przewiduje się dla budynków z wyrobami azbestowymi, wyróżnia się następujące kierunki działań:

1. Całkowite usunięcie wyrobów. Jest to rozwiązanie kosztowne, ale radykalne. Wymaga ono specjalistycznych narzędzi, stwarza nowe problemy – wytworzenie „niebezpiecznych odpadów „, oraz powoduje okresowo wzrost pyłów z azbestu w otoczeniu, których minimalizacja wymaga kosztownej techniki. Usuwanie wyrobów zawierających azbest nie może być zasadą, wyborem stosowanym jako rozwiązanie ogólne dla wszystkich sytuacji (ze względów ekonomicznych, także ze względu na ograniczone możliwości składowania i zagospodarowania odpadów). Polecane, zatem, jest rozłożenie tego sposobu w czasie.

2. Pomalowanie lub impregnowanie wyrobów z azbestem. Pomalowanie wyrobów odnosić się może wyłącznie do wyrobów bezwzględnie dobrej kondycji technicznej. Polecane może być np. dla tych wyrobów, których powierzchnia jest czysta lub może być odczyszczona i może przyjąć powłokę ochronną. Metodą tą mogą być objęte wyroby azbestowo – cementowe, będące w dobrym stanie technicznym, w obiektach, które nie wymagają termomodernizacji. Opisane postępowanie jest rozwiązaniem jedynie tymczasowym, które nie wymaga kosztownych technik, jednocześnie przesuwa on problem

azbestu w czasie, a nie rozwiązuje go całkowicie, gdyż wyrób azbestowy pozostaje w budynku, zobowiązując właściciela do okresowych ocen tego wyrobu.

3. Stosowanie barier płytowych ze ścianek działowych oddzielających hermetycznie wyroby z azbestem od otoczenia. Rozwiązanie to podobnie jak poprzednie jest doraźnym zmniejszeniem zagrożeń, przesuwa ono problem w czasie, umożliwiając eksploatację obiektu bez kosztownych prac specjalistycznych polegających na usuwaniu azbestu. Ma ono zastosowanie w obiektach przemysłowych. W Polsce na ogół nie jest ono popularne.

IV. PRZEPISY PRAWNE DOTYCZĄCE POSTĘPOWANIA Z WYROBAMI I ODPADAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST I OBOWIĄZKI Z NICH WYNIKAJĄCE

Zgodnie z Ustawą z dn. 19.06.1997 roku o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 101, poz. 628 z późn. zmianami) zakazuje się :

- wprowadzania na polski obszar celny azbestu oraz wyrobów zawierających azbest,
- produkcji wyrobów zawierających azbest,
- obrotu azbestem i wyrobami azbestowymi,

z wyjątkiem azbestu i wyrobów azbestowych stosowanych do celów specjalnych.

Ustawodawca wprowadził też szereg aktów prawnych regulujących kwestię związaną z postępowaniem i usuwaniem wyrobów zawierających azbest. Uzupełnieniem tych aktów jest „Program oczyszczania kraju z azbestu,„ przyjęty przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej przyjęty w dniu 14.07.2009 roku oraz lokalne programy usuwania azbestu.

Zgodnie z prawem polskim dopuszcza się użytkowanie wyrobów zawierających azbest do 31. 12 2032 roku. Ustawodawca narzuca jednak pewne obowiązki na właścicieli nieruchomości, a także na powiaty i gminy. Dotyczą one postępowania z wyrobami i odpadami azbestowymi. Szczegółową procedurą obwarowane są warunki prac przy zdejmowaniu wyrobów zawierających azbest.

Obowiązki gmin wynikające z ustaw i rozporządzeń:

- * opracowanie, przyjęcie i aktualizacja programów gospodarki odpadami (z uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych zawierających azbest)
- * gromadzenie informacji przekazywanych przez osoby fizyczne (właścicieli i zarządców nieruchomości) o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania
- * przedkładanie marszałkowi województwa informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, w tym wyrobów zawierających azbest
- * udzielanie zezwoleń przez starostę na transport odpadów niebezpiecznych w tym azbestu) po uprzednim zasięgnięciu opinii burmistrza gminy

Obowiązki właścicieli , zarządców lub użytkowników nieruchomości :

- * kontrola wyrobów zawierających azbest znajdujących się w obiektach, urządzeniach budowlanych, urządzeniach przemysłowych lub innych miejscach zawierających azbest,
- * usuwanie wyrobów zawierających azbest zakwalifikowanych zgodnie z oceną do wymiany na skutek nadmiernego zużycia wyrobu lub jego uszkodzenia,
- * sporządzenie inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest poprzez sporządzenie spisu z natury,
- * przegląd i oznakowanie, w sposób przewidziany przez prawo, miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest,
- * sporządzenie i przedłożenie marszałkowi województwa w przypadku przedsiębiorstw lub prezydentowi w przypadku osób fizycznych niebędącymi przedsiębiorcami oraz coroczna aktualizacja informacji o :
  - wyrobach zawierających azbest,
  - wyrobach zawierających azbest, których wykorzystanie zostało zakończone
- * zgłoszenie właściwemu organowi architektoniczno – budowlanemu prac polegających na zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest zgodnie z przepisami prawa budowlanego.

Obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest:

- * uzyskanie pozwolenia, decyzji zatwierdzającej program gospodarowania odpadami niebezpiecznymi albo złożenie organowi informacji o wytwarzanych odpadach oraz o sposobie gospodarowania odpadami niebezpiecznymi
- * przeszkolenie przez uprawnioną instytucję zatrudnionych pracowników i osób kierujących lub nadzorujących, w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu tych wyrobów oraz w zakresie przestrzegania procedur dotyczących bezpiecznego postępowania a wyrobami zawierającymi azbest,

* opracowanie przed rozpoczęciem prac szczegółowego programu prac usuwania wyrobów zawierających azbest, obejmującego:

- identyfikację azbestu w przewidzianych do usunięcia materiałach, na podstawie udokumentowanej informacji od właściciela lub zarządcy obiektu albo też na podstawie badań przeprowadzonych przez akredytowane laboratorium,

- informacje o metodach wykonywania programowanych prac,

- zakres niezbędnych zabezpieczeń pracowników oraz środowiska przed narażeniem na szkodliwość emisji azbestu, w tym problematykę określoną przepisami dotyczącymi programu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,

- ustalenie dla rodzaju wykonywanych prac niezbędnego monitoringu powietrza,

- posiadanie niezbędnego wyposażenia technicznego i socjalnego zapewniającego prowadzenie określonych programem prac oraz zabezpieczeń pracowników i środowiska przed narażeniem na działanie azbestu,

- zgłoszenie prac polegających na zabezpieczeniu lub usunięciu wyrobów zawierających azbest z obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej, właściwemu organowi nadzoru budowlanego oraz właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy.

* zapewnienie warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania,

* złożenie właścicielowi, użytkownikowi wieczystemu lub zarządcy nieruchomości, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, pisemnego oświadczenia o prawidłowości wykonywania prac oraz o oczyszczaniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem przepisów technicznych i sanitarnych.

Warunkiem koniecznym prawidłowego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest jest przeprowadzenie rzetelnej inwentaryzacji wyrobów na terenie gminy. Po dokonaniu oceny stanu technicznego wyrobów zawierających azbest, budynki pokryte azbestem zakwalifikowano do trzech stopni pilności :

I stopień pilności oznacza konieczność wymiany lub naprawy wyrobu

II stopień pilności oznacza ponowną ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania w terminie 1 roku

III stopień pilności oznacza ponowną ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania w terminie do 5 lat.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz.U. 2011 nr 8 poz. 31) właściciele i zarządcy nieruchomości zobligowani są do przekazywania wojewodzie a osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami wójtowi i burmistrzowi lub prezydentowi miasta informacji o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystanie zostało już zakończone.

Jednocześnie ustawodawca w rozporządzeniu Ministra Gospodarki i Pracy z dn. 14 października 2005 roku w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów. (Dz. U. Nr 216, poz.1824) dokładnie określa, jakie obowiązki i zasady bezpieczeństwa i higieny powinny być spełnione przy wykonywaniu tego rodzaju prac. Jednostka taka powinna posiadać odpowiednie zezwolenie na tego rodzaju działalność, niezbędne wyspecjalizowane zaplecze techniczne, socjalne oraz odpowiednie zabezpieczenie pracowników i środowiska przed narażeniem na działanie azbestu.

Przed przystąpieniem do robót zmiany pokrycia wykonawca powinien wydzielić strefy pracy, w których występuje narażenie na działanie azbestu i określić miejsca demontażu, gromadzenia odpadów oraz miejsca, w których pracownicy oczyszczają sprzęt. Bezpośrednią strefę pracy należy przynajmniej osłaniać od wiatru, stosując osłonięcie z folii dla płyt elewacyjnych i przenośne namioty z folii dla płyt eternitowych (tzw. przenośne daszki foliowe). W strefie bezpośredniego demontażu eternitu, o ile jest on powierzchniowo zniszczony przez kwaśne deszcze lub uszkodzony, polecane jest wykonanie pomiarów zanieczyszczenia powietrza. Po przekroczeniu 15000 wł./m³ polecane jest stosowanie ochrony dróg oddechowych, nawet w przestrzeni otwartej. Prace demontażu lub impregnacji nie powinny powodować niepotrzebnej destrukcji mechanicznej azbestocementu. Należy na to zwracać uwagę zwłaszcza podczas transportowania płyt azbestowo-cementowych i składowania ich na wydzielonym miejscu (w zamykanych kontenerach lub na paletach). Przed rozpoczęciem demontażu lub impregnacji pokryć dachowych z eternitu jego powierzchnia powinna być odkurzona specjalistycznym odkurzaczem klasy K-1 z filtrem HEPA lub zmyta – pod przenośnym daszkiem z folii – słabą strugą wody. W przypadku programowanej impregnacji i pozostawienia pokrycia dachowego bez demontażu, przed impregnacją lub pomalowaniem płyt środkami posiadającymi aprobatę ITB, należy oczyścić powierzchnię dachu na mokro. Powierzchnia ta powinna być zmywana i jednocześnie delikatnie zeszczotkowana, (ale nie szczotką drucianą, która mogłaby naruszyć spoiwo

cementowe). Woda po odcieknięciu z powierzchni azbestocementu powinna być zebrana, przefiltrowana, a osad zawierający azbest należy potraktować jako odpad niebezpieczny. Jeśli nie można uniknąć mechanicznego naruszenia powierzchni wyrobów z azbestu, należy stosować wolnoobrotowe urządzenia, najlepiej z miejscowym odciąganiem i filtrowaniem powietrza lub narzędzia ręczne, takie jak: młotek, dłuto, szpachla, piłka do cięcia. W strefie prowadzenia robót mogą przebywać wyłącznie pracownicy usuwający azbest zaopatrzeni w środki ochrony indywidualnej. W strefie przeznaczonej dla innych pracowników remontujących obiekt znajdują się pomieszczenia zaplecza technicznego budowy, pomieszczenia socjalne, magazyny materiałowe, szatnie itp. Wejście do niej powinno być zabronione dla osób niewłączonych do procesu.

Po zakończeniu prac odpady zawierające azbest :

- należy pakować w folię polietylenową o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm (niedopuszczalne jest stosowanie worków papierowych),
- przed opakowaniem pyły azbestowe, wyroby i odpady wyrobów azbestowych miękkich (poniżej 1000 kg/m³) należy zestalić przy użyciu cementu lub żywicy syntetycznych,
- filtry jednostek utrzymujących podciśnienie w strefie pracy, zużyte filtry do masek przeciwpyłowych, zanieczyszczone azbestem jednorazowe ubrania ochronne, zdemontowane folie są również odpadem niebezpiecznym zawierającym azbest. Ze względu na możliwość uwalniania się z nich azbestu do otoczenia, muszą być podobnie jak inne odpady z azbestem hermetyzowane przez umieszczanie w workach polietylenowych, oznakowanych znakiem „a”,
- odpady zawierające azbest powinny być gromadzone i pakowane w strefie odizolowanej od otoczenia,
- opakowania z odpadami powinny być szczelnie zamknięte (zgrzewem ciągłym lub taśmą klejącą) i oznakowane w sposób trwały, nieulegający zniszczeniu pod wpływem czynników atmosferycznych i mechanicznych,
- należy założyć kartę ewidencji odpadów i dokument obrotu odpadami niebezpiecznymi.

Jednocześnie właściciele nieruchomości posiadający pokrycia wykonane z materiałów zawierających w swym składzie azbest powinni być świadomi zakazu indywidualnej zmiany pokryć z azbestu.

W przypadku nieprzestrzegania nałożonych na jednostki organizacyjne i osoby fizyczne obowiązków w zakresie bezpiecznego wykorzystywania i usuwania wyrobów zawierających azbest ustawa z dn. 27 kwietnia 2001 Prawo ochrony środowiska przewiduje sankcje karne w postaci kary aresztu, ograniczenia wolności lub grzywny orzekane na podstawie przepisów

kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia oraz odpowiedzialność administracyjną poprzez wstrzymanie działalności prowadzonej przez podmiot korzystający ze środowiska lub osobę fizyczną powodującą pogorszenie stanu środowiska w znacznych rozmiarach lub zagrażającej życiu lub zdrowiu ludzi.

V. PROCEDURY DOTYCZĄCE POSTĘPOWANIA Z WYROBAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST

Podział procedur dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest

Grupa I. Procedury obowiązujące właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami lub urządzeniami zawierającymi azbest lub wyroby zawierające azbest.

Procedura 1. Obowiązki i postępowanie właścicieli oraz zarządców, przy użytkowaniu obiektów i terenów z wyrobami zawierającymi azbest.

Procedura 2. Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów.

Grupa II. Procedury obowiązujące wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwórców odpadów niebezpiecznych.

Procedura 3. Postępowanie przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest.

Procedura 4. Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczeniem obiektu, terenu, instalacji.

Grupa III. Procedura obowiązująca prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 5. Przygotowanie i transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Grupa IV. Procedura obowiązująca zarządzających składowiskami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 6 Składowanie odpadów na składowiskach lub wydzielonych kwaterach przeznaczonych do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest.

P R O C E D U R A 1. Obowiązki i postępowanie właścicieli oraz zarządców, przy użytkowaniu obiektów i terenów z wyrobami zawierającymi azbest.

Opis procedury

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania właścicieli i zarządców budynków, budowli, instalacji lub urządzeń oraz terenów gdzie znajduje się azbest lub wyroby zawierające azbest. Procedura dotyczy bezpiecznego ich użytkowania.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje cały okres, w którym budynek, budowla, instalacja lub urządzenie przemysłowe oraz teren, niezależnie od ich wielkości lub stanu, charakteryzuje się tym, że znajdują się tam wyroby zawierające azbest.

Opis szczegółowy

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia technicznego oraz terenu, gdzie znajdują się wyroby zawierające azbest, ma obowiązek sporządzenia – w 1 egzemplarzu „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest”. Właściciele lub zarządcy, którzy spełnili ten obowiązek wcześniej – sporządzają następne „Oceny...” w terminach wynikających z warunków poprzedniej „Oceny...” tzn.:

- po 5-u latach, jeżeli wyroby zawierające azbest są w dobrym stanie technicznym i nieuszkodzone,
- po roku, jeżeli przy poprzedniej „Ocenie...” ujawnione zostały drobne (do 3% powierzchni wyrobów) uszkodzenia.

Wyroby, które posiadały lub posiadają duże i widoczne uszkodzenia – powinny zostać bezzwłocznie usunięte.

Egzemplarz zachowuje przy dokumentacji budynku, budowli, instalacji lub urządzenia przemysłowego oraz terenu – do czasu sporządzenia następnej „Oceny..”.

Właściciel lub zarządca obowiązany jest do przeprowadzenia inwentaryzacji (spisu z natury) wyrobów zawierających azbest. Wyniki inwentaryzacji powinny służyć do sporządzenia informacji dla wójta, burmistrza lub prezydenta miasta – właściwego dla miejsca znajdowania się budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z wyrobami zawierającymi azbest.

Informacje przedkłada się corocznie, celem wykazania ewentualnych zmian w ilości posiadanych wyrobów zawierających azbest, – co pozwoli na ocenę zagrożenia dla ludzi i środowiska w danym rejonie. Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie występują wyroby zawierające azbest, ma ponadto obowiązki:

- oznakowania pomieszczeń, gdzie znajdują się urządzenia lub instalacje z wyrobami zawierającymi azbest – odpowiednim znakiem ostrzegawczym dla azbestu,
- opracowania i wywieszenia na widocznym miejscu instrukcji bezpiecznego postępowania i użytkowania pomieszczenia z wyrobami zawierającymi azbest,
- zaznaczenia na planie sytuacyjnym terenu miejsc z wyrobami zawierającymi azbest.

Ponadto, jeżeli w budynku, budowli, instalacji lub urządzeniu oraz na terenie znajdują się wyroby zawierające azbest o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m³ (tzw. „miękkie”), lub, jeżeli wyroby zawierają azbest krokidolit, a także, jeżeli te wyroby znajdują się w zamkniętych pomieszczeniach, lub istnieje uzasadniona obawa dużej emisji azbestu do środowiska – właściciel lub zarządca powinien opracować plan kontroli jakości powietrza (monitoringu), a jego wyniki uwzględnić przy dalszej eksploatacji lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

P R O C E D U R A 2. Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów.

Opis procedury

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i postępowania właścicieli, zarządców budynków, budowli, instalacji lub urządzeń oraz terenów z wyrobami

zawierającymi azbest – przed i w czasie wykonywania prac usuwania lub zabezpieczania takich wyrobów.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje okres od podjęcia decyzji o zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest, do zakończenia tych robót i uzyskania stosownego oświadczenia wykonawcy prac.

Opis szczegółowy

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie znajduje się azbest lub wyroby zawierające azbest, powinien dokonać identyfikacji rodzaju i ilości azbestu w wyrobach, przez uprawnione do takich prac laboratorium. Identyfikacja azbestu powinna nastąpić w okresie użytkowania wyrobów, jeszcze przed rozpoczęciem wykonywania prac zabezpieczenia lub usuwania takich wyrobów, o ile informacja ta, nie jest podana w innych dokumentach budowy przedmiotowego obiektu.

Identyfikacja azbestu jest obowiązkiem właściciela lub zarządcy, wynikającym z tytułu własności oraz odpowiedzialności prawnej, dotyczącej ochrony osób trzecich od szkód mogących wynikać z nieodpowiedniej eksploatacji przedmiotu stanowiącego własność. Wyniki identyfikacji azbestu powinny być uwzględniane przy:

- sporządzaniu „Oceny...”,
- sporządzaniu informacji dla wójta, burmistrza, prezydenta miasta,
- zawieraniu umowy na wykonanie prac zabezpieczania lub usuwania wyrobów zawierających azbest z wykonawcą tych prac – wytwarzającym odpady niebezpieczne.

Właściciel lub zarządca może zlecić innym – odpowiednio przygotowanym osobom lub podmiotom prawnym – przeprowadzenie czynności wykonania identyfikacji azbestu w wyrobach. W każdym przypadku powinno to mieć miejsce przed rozpoczęciem prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest..

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z wyrobami zawierającymi azbest, ma obowiązek zgłoszenia na 30 dni przed rozpoczęciem prac, wniosku o pozwolenie na budowę (remont), wraz z określonymi warunkami. Wniosek powinien być sporządzony z uwzględnieniem przepisów wynikających z art. 30, ust. 7 ustawy – Prawo budowlane. Zatajenie informacji o występowaniu azbestu w wyrobach, które będą przedmiotem prac remontowo -budowlanych skutkuje – na podstawie ustawy Prawo ochrony

środowiska – odpowiedzialnością prawną. Po dopełnieniu obowiązków formalnoprawnych, właściciel lub zarządca dokonuje wyboru wykonawcy prac- wytwórcy odpadów niebezpiecznych. Zawiera umowę na wykonanie prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest oraz oczyszczenia budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z azbestu. W umowie powinny być jasno sprecyzowane obowiązki stron, również w zakresie zabezpieczenia przed emisją azbestu w czasie wykonywania prac.

Niezależnie od obowiązków wykonawcy prac, właściciel lub zarządca powinien poinformować mieszkańców lub użytkowników budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, o usuwaniu niebezpiecznych materiałów zawierających substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla ludzi oraz o sposobach zabezpieczenia przed tą szkodliwością.

Na końcu właściciel lub zarządca powinien uzyskać od wykonawcy prac, pisemne oświadczenie o prawidłowości wykonania robót i oczyszczenia z azbestu, a następnie przechowywać je przez okres, co najmniej 5-lat, wraz z inną dokumentacją budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu.

P R O C E D U R A 3. Postępowanie przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest.

Opis procedury

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zasad postępowania podczas prac przygotowawczych do zabezpieczania lub usuwania wyrobów zawierających azbest.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje całokształt prac oraz postępowania dotyczącego przygotowania do zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest.

Opis szczegółowy

W rozumieniu przepisów ustawy z dnia 19 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw (art. 1 pkt 1) „wytwórcą odpadów powstających w wyniku świadczenia usług w zakresie budowy, rozbiórki, remontu obiektów, czyszczenia zbiorników lub urządzeń oraz sprzątnięcia, konserwacji i napraw jest podmiot, który świadczy usługę,

chyba, że umowa o świadczeniu usługi stanowi inaczej”. A więc wykonawca prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Z powyższej definicji wynika, że wytwórcą odpadów może być np. właściciel lub zarządzający, który we własnym zakresie wykonuje prace zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest i zleca do wykonania tylko część robót. W takim przypadku na nim też spoczywać będą wszystkie obowiązki wynikające z przepisów i procedur postępowania z odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest. Wytwórcę odpadów obowiązuje postępowanie określone przepisami ustawy o odpadach. Podstawową czynnością dla przedsiębiorcy, który zamierza podjąć działalność w zakresie wytwarzania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, w ilości powyżej 100 kg rocznie, jest opracowanie programu gospodarki odpadami niebezpiecznymi i zawierającymi azbest oraz uzyskanie jego zatwierdzenia przez właściwego, ze względu na miejsce wytwarzania odpadów niebezpiecznych, wojewodę lub starostę.

Marszałek województwa zatwierdza programy gospodarki odpadami niebezpiecznymi dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a starosta dla pozostałych przedsięwzięć.

Program gospodarki odpadami niebezpiecznymi dołączony do wniosku o wydanie decyzji zatwierdzającej program, powinien zawierać:

- wyszczególnienie rodzajów odpadów niebezpiecznych, przewidzianych do wytwarzania, a w przypadku, gdy określenie rodzaju nie jest wystarczające do ustalenia zagrożeń, jakie mogą powodować odpady niebezpieczne, właściwy organ może wezwać wnioskodawcę do podania składu chemicznego i właściwości odpadów,
- określenie ilości odpadów niebezpiecznych poszczególnych rodzajów przewidzianych do wytworzenia w ciągu roku,
- informacje wskazujące na sposoby zapobiegania powstawaniu odpadów niebezpiecznych lub ograniczenia ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko,
- szczegółowy opis sposobów gospodarowania odpadami, z uwzględnieniem zbierania, transportu, odzysku lub unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych,
- wskazanie miejsca i sposobu magazynowania odpadów.

Wytwórca odpadów (wytwarzający rocznie do 0,1 Mg odpadów niebezpiecznych) na 30 dni przed rozpoczęciem działalności powodującej powstawanie odpadów, opracowuje i

składa właściwemu wojewodzie lub staroście informację w 4-ch egzemplarzach, o wytwarzanych odpadach oraz sposobach gospodarowania. Informacja powinna zawierać:

- wyszczególnienie rodzajów odpadów przewidzianych do wytwarzania, a w przypadku, gdy określenie rodzaju nie jest wystarczające, do ustalenia zagrożeń, jakie te odpady mogą powodować, właściwy organ może wezwać wnioskodawcę do podania podstawowego składu chemicznego i właściwości odpadów,
- określenie ilości odpadów poszczególnych rodzajów przewidzianych do wytwarzania w ciągu roku,
- informacje wskazujące na sposoby zapobiegania powstawaniu odpadów lub ograniczania ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko,
- szczegółowy opis sposobów gospodarowania odpadami z uwzględnieniem zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- wskazanie miejsca i sposobu magazynowania odpadów

Do rozpoczęcia działalności powodującej powstawanie odpadów można przystąpić, jeżeli organ właściwy do przyjęcia informacji, w terminie 30 dni od dnia złożenia informacji nie wniesie sprzeciwu, w drodze decyzji. Wytwórca odpadów może zlecić wykonanie obowiązku gospodarowania odpadami innemu posiadaczowi odpadów. Posiadacz odpadów może je przekazywać wyłącznie podmiotom, które uzyskały zatwierdzenie właściwego organu na prowadzenie działalności w zakresie gospodarki odpadami, chyba, że działalność taka wymaga zezwolenia.

Po dopełnieniu obowiązków wynikających z ogólnych zasad postępowania wykonawca prac uprawniony jest do przyjęcia zlecenia i zawarcia umowy na wykonanie prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest, wraz z oczyszczaniem miejsca prac z azbestem. Dla prawidłowego zawarcia umowy, koniecznym jest określenie stanu środowiska przed przystąpieniem do prac, w tym strefy przyszłych prac. Pozwoli to na określenie stopnia narażenia na azbest w miejscu pracy oraz prawidłowe przygotowanie planu prac.

Plan pracy powinien być sporządzony zgodnie ze stosownymi przepisami i zawierać m. in.:

- określenie miejsca wykonywania prac oraz charakteru prac i przewidywanego czasu ich trwania,

- określenie rodzaju azbestu w wyrobach przeznaczonych do usunięcia,
- aktualną „Ocenę stanu...”,
- przewidywaną ilość wytwarzanych odpadów do usunięcia,
- ustalenie odpowiednich sposobów usuwania wyrobów zawierających azbest,
- określenie rodzajów i metod pracy, z uwzględnieniem technicznych środków,
- określenie sposobów eliminowania lub ograniczenia uwalniania się pyłu azbestu do powietrza,
- zapewnienie pracownikom niezbędnej ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracy,
- charakterystykę środków ochronnych użytych do ochrony pracowników i innych osób znajdujących się w miejscu pracy.

Następnie powinien zostać opracowany plan bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, zwany „planem bioz”, obejmujący m. in.:

- informacje dotyczące przewidywanych zagrożeń, występujących podczas realizacji robót budowlanych, określające skalę i rodzaje zagrożeń oraz miejsce i czas ich wystąpienia,
- informację o wydzieleniu i oznakowaniu miejsc prowadzenia robót budowlanych, stosownie do rodzaju zagrożenia,
- informację o sposobie prowadzenia instruktażu pracowników przed przystąpieniem do realizacji robót szczególnie niebezpiecznych w tym:

- a) określenie zasad postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia,
- b) konieczność stosowania przez pracowników środków ochrony indywidualnej, zabezpieczających przed skutkami zagrożeń,
- c) zasady bezpośredniego nadzoru nad pracami szczególnie niebezpiecznymi, przez wyznaczone w tym celu osoby,

- określenie sposobu przechowywania i przemieszczania materiałów, wyrobów, substancji oraz preparatów niebezpiecznych na terenie budowy,
- wskazanie środków technicznych i organizacyjnych, zapobiegających niebezpieczeństwom wynikającym z wykonywania robót budowlanych w strefach szczególnego zagrożenia zdrowia lub w ich sąsiedztwie.

Pracodawca jest obowiązany zapoznać pracowników lub ich przedstawicieli z planem prac, szczególnie w zakresie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia.

Wykonawca prac jest obowiązany przeszkolić wszystkie osoby pozostające w kontakcie z azbestem, pracowników bezpośrednio zatrudnionych, kierujących i nadzorujących prace w

zakresie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy postępowaniu z wyrobami zawierającymi azbest i ich odpadami. Szkolenie powinno być przeprowadzone zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej, oraz przez upoważnioną instytucję i potwierdzone odpowiednim świadectwem lub zaświadczeniem.

Pracodawca jest obowiązany do zapewnienia pracownikom odpowiednich ubrań roboczych w takiej ilości, aby zabezpieczyć pracowników przez cały czas trwania robót i oczyszczania terenu po tych robotach.

Pracodawca będący wytwórcą odpadów niebezpiecznych, zawierających azbest obowiązany jest do przygotowania, prowadzenia i przechowywania rejestru pracowników narażonych na działanie azbestu.

Ważną sprawą jest przygotowanie miejsca i sposobu tymczasowego magazynowania odpadów niebezpiecznych na placu budowy, po ich demontażu, a jeszcze przed transportem na składowisko. Miejsce takie powinno być wydzielone i zabezpieczone przed dostępem osób niepowołanych oraz oznakowane znakami ostrzegawczymi o treści: „**Uwaga! Zagrożenie azbestem!**”, „**Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony**”.

Na potrzeby ewidencji odpadów niebezpiecznych, wytwórca odpadów przygotowuje dokumenty, którymi są:

- karta ewidencji odpadu,
- karta przekazania odpadu

Celem zapewnienia składowania odpadów niebezpiecznych powstałych po usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwórca odpadów powinien przed przeprowadzeniem robót, zawrzeć porozumienie z zarządzającym składowiskiem, odpowiednim dla odpadów niebezpiecznych zawierających azbest (składowanie oddzielne lub przygotowana kwatera na innym składowisku). Ważne znaczenie dla prawidłowego przygotowania robót ma skompletowanie wyposażenia technicznego, w tym narzędzi ręcznych i wolnoobrotowych, narzędzi mechanicznych, urządzeń wentylacyjnych oraz podstawowego sprzętu przeciwpożarowego. Na tym etapie należy też zabezpieczyć techniczne środki zapobiegające emisji azbestu w miejscu pracy oraz środowisku, w zależności od określenia stanu środowiska, przed przystąpieniem do wykonywania prac.

Jeżeli usuwane są wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000kg/m³, lub inne, mocno uszkodzone, a także zawierające krokidolit oraz wyroby znajdujące się w pomieszczeniach zamkniętych, to niezbędne jest zawarcie umowy z laboratorium

upoważnionym do prowadzenia monitoringu powietrza. Duże znaczenie ma również przygotowanie i organizacja zaplecza budowy, w tym części socjalnej, obejmującej:

- urządzenia sanitarno -higieniczne, z możliwością umycia się i natrysku po pracy w kontakcie z azbestem,
- pomieszczenia na szatnie - czyste i brudne,
- pomieszczenia dla spożywania posiłków oraz regeneracji.

W planie prac – w zależności od wielkości lub specyfiki budynku, budowli, instalacji lub urządzenia, a również terenu, gdzie prowadzone będą prace zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest, także występującego stopnia narażenia na azbest – mogą zostać określone również inne niezbędne wymagania.

P R O C E D U R A 4. Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczaniem obiektu, terenu, instalacji z azbestu.

Opis procedury

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania wykonawców (wytwórców odpadów) prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje działania od rozpoczęcia do zakończenia prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczaniem budynku, budowli, instalacji lub urządzenia i terenu z pozostałości azbestu.

Opis szczegółowy

Na początku należy wykonać odpowiednie zabezpieczenia obiektu, będącego przedmiotem prac i miejsc ich wykonywania, a także terenu wokół – przed emisją pyłu azbestu, która może mieć miejsce w wyniku prowadzenia prac.

Teren należy ogrodzić, zachowując bezpieczną odległości od traktów komunikacyjnych dla pieszych, nie mniej niż 2 m przy zastosowaniu osłon. Teren prac należy ogrodzić poprzez oznakowanie taśmami ostrzegawczymi w kolorze biało-czerwonym i umieszczenie tablic

ostrzegawczych z napisami „Uwaga! Zagrożenie azbestem!”, „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony” lub „Zagrożenie azbestem krokidolitem”.

Przy pracach elewacyjnych powinny być stosowane odpowiednie kurtyny zasłaniające fasadę obiektu, aż do gruntu, a teren wokół objęty kurtyną, powinien być wyłożony grubą folią, dla łatwego oczyszczania po każdej zmianie roboczej.

Ogólne zasady postępowania przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest określają następujące wymagania:

- nawilżanie wodą wyrobów zawierających azbest przed ich usuwaniem i utrzymywanie w stanie wilgotnym przez cały czas pracy,
- demontaż całych wyrobów (płyt, rur, kształtek itp.) bez jakiegokolwiek uszkodzenia, tam gdzie jest to technicznie możliwe,
- odspajanie wyrobów trwale związanych z podłożem przy stosowaniu wyłącznie narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych narzędzi mechanicznych, wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze,
- prowadzenie kontrolnego monitoringu powietrza, w przypadku występowania stężeń pyłu azbestu, przekraczających dopuszczalne wartości dla miejsca pracy,
- po każdej zmianie roboczej, usunięte odpady zawierające azbest, powinny zostać szczelnie opakowane i składowane na miejscu ich tymczasowego magazynowania,
- codzienne, staranne oczyszczanie strefy prac i terenu wokół, dróg wewnętrznych oraz maszyn i urządzeń, z wykorzystaniem podciśnieniowego sprzętu odkurzającego, zaopatrzonego w filtry o dużej skuteczności ciągu (99,99% lub na mokro). Niedopuszczalne jest ręczne zamiatanie na sucho, jak również czyszczenie pomieszczeń i narzędzi pracy przy użyciu sprężonego powietrza.

W przypadku prowadzenia prac z wyrobami azbestowo -cementowymi, których gęstość objętościowa wynosi mniej niż 1000kg/m^3 (tzw. miękkie), a także z innymi wyrobami, których powierzchnia jest w widoczny sposób uszkodzona lub zniszczona lub, jeżeli prace prowadzone są na obiektach, z wyrobami zawierającymi azbest krokidolit, lub też w pomieszczeniach zamkniętych, to powinny być zastosowane szczególne zabezpieczenia strefy prac i ochrony pracowników oraz środowiska, niezależnie od ogólnych zasad postępowania. Są to m. in.: komory dekontaminacyjne (śluzy) dla całych pomieszczeń lub stanowiące łącznik izolacyjny między miejscem stanowiącym strefę prac, a miejscem na zewnątrz obiektu, zaostrome rygory przestrzegania stosowania środków ochrony osobistej, inne metody, określone na etapie prac przygotowawczych.

W obiekcie przylegającym do strefy prac, należy zastosować odpowiednie zabezpieczenia, w tym uszczelnienie otworów okiennych i drzwiowych, a także inne, właściwe dla stopnia narażenia środki zabezpieczające.

Wszystkie zdemontowane wyroby zawierające azbest powinny być szczelnie opakowane w folie z polietylenu, lub polipropylenu o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm i zamykane w sposób uniemożliwiający przypadkowe otwarcie (zgrzewem ciągłym lub taśmą klejącą). Niedopuszczalne jest stosowanie worków papierowych. Odpady powstałe z wyrobów o gęstości objętościowej większej niż 1000kg/m^3 , a więc płyty i rury azbestowo-cementowe, lub ich części powinny być szczelnie opakowane w folie. Pył azbestowy oraz odpady powstałe z wyrobów o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000kg/m^3 powinny być zestalone przy użyciu cementu lub żywicy syntetycznych i po związaniu spoiwa szczelnie zapakowane w folię. Pakowanie usuniętych wyrobów zawierających azbest powinno odbywać się wyłącznie do opakowań przeznaczonych do ostatecznego składowania i wyraźnie oznakowane, w sposób określony dla azbestu. Etykiety i zamieszczone na nich napisy powinny być trwałe, nieulegające zniszczeniu, pod wpływem warunków atmosferycznych i czynników mechanicznych. Dla usuniętych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest oraz ich transportu na składowisko odpadów niebezpiecznych, wypełnia się:

- kartę ewidencji odpadu,
- kartę przekazania odpadów.

Po zakończeniu prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych – wykonawca prac ma obowiązek dokonania prawidłowego oczyszczenia strefy prac i otoczenia z pozostałości azbestu. Oczyszczenie powinno nastąpić przez zastosowanie urządzeń filtracyjno -wentylacyjnych z wysoko-skutecznym filtrem (99,99%) lub na mokro. Wykonawca prac ma obowiązek przedstawienia właścicielowi lub zarządcy obiektu, będącego przedmiotem prac, oświadczenia stwierdzającego prawidłowość wykonania prac i oczyszczenia z azbestu. W przypadku, kiedy przedmiotem prac były wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000kg/m^3 lub wyroby mocno uszkodzone i zniszczone lub prace obejmowały wyroby zawierające azbest krokidolit lub prowadzone były w pomieszczeniach zamkniętych, wykonawca prac ma obowiązek przedstawienia wyników badania powietrza, przeprowadzonego przez uprawnione do tego laboratorium lub instytucję.

P R O C E D U R A 5. Przygotowanie i transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest

Opis procedury

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania dotyczących przygotowania i transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje działania począwszy od uzyskania zezwolenia na transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, poprzez pozostałe czynności i obowiązki transportującego takie odpady – aż do ich przekazania na składowisko odpadów, przeznaczone do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest.

Opis szczegółowy

Posiadacz odpadów, który prowadzi działalność w zakresie zbierania lub transportu odpadów jest obowiązany uzyskać zezwolenie na prowadzenie tej działalności. Zezwolenie na zbieranie lub transport odpadów wydaje, w drodze decyzji, właściwy organ, którym jest:

- regionalny dyrektor ochrony środowiska – dla przedsięwzięć i zdarzeń na terenach zamkniętych;
- starosta – dla pozostałych przedsięwzięć.

Właściwym miejscowo organem, jest:

- do wydania zezwolenia na zbieranie odpadów – regionalny dyrektor ochrony środowiska albo starosta właściwy ze względu na miejsce zbierania odpadów;
  - do wydania zezwolenia na transport odpadów – regionalny dyrektor ochrony środowiska albo starosta właściwy ze względu na miejsce siedziby lub zamieszkania transportującego odpady
- Wniosek o zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie zbierania lub transportu odpadów powinien zawierać:

- wyszczególnienie rodzajów odpadów przewidzianych do zbierania lub transportu, w przypadku, gdy określenie rodzaju jest niewystarczające do ustalenia zagrożeń, jakie te odpady mogą powodować dla środowiska, właściwy organ może wezwać wnioskodawcę do podania podstawowego składu chemicznego i właściwości odpadów.
- Oznaczenie obszaru prowadzenia działalności.
- Wskazanie miejsca i sposobu magazynowania odpadów.

- Wskazanie sposobu i środków transportu odpadów.
- Przedstawienie możliwości technicznych i organizacyjnych pozwalających należycie wykonywać działalność w zakresie zbierania lub transportu odpadów.
- Przewidywany okres wykonywania działalności w zakresie zbierania lub transportu odpadów.

Zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie zbierania lub transportu odpadów jest wydawane w drodze decyzji przez właściwy organ na czas oznaczony nie dłuższy niż 10 lat.

Transportem odpadów niebezpiecznych zawierających azbest może zajmować się wytwórca odpadów lub inny, uprawniony do tego podmiot prawny. W każdym przypadku konieczne jest uzyskanie od właściwego starosty zezwolenia na transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Przekazanie partii odpadów zawierających azbest przez wytwórcę odpadów innemu posiadaczowi odpadów niebezpiecznych, np. W celu ich dalszego transportu odbywa się z zastosowaniem karty przekazania odpadu – sporządzonej przez wytwórcę odpadów.

Do obowiązków posiadacza odpadów niebezpiecznych prowadzącego działalność wyłącznie w zakresie ich transportu na składowisko należy:

- posiadanie karty przekazania odpadu z potwierdzeniem przejęcia odpadu,
- posiadanie dokumentu przewozowego z opisem towarów (odpadów) niebezpiecznych,
- posiadanie świadectwa dopuszczenia pojazdu do przewozu odpadów niebezpiecznych,
- posiadanie przez kierowcę zaświadczenia ADR o ukończeniu kursu doształcającego dla kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne,
- oznakowanie pojazdu odblaskowymi tablicami ostrzegawczymi,
- utrzymanie czystości skrzyni ładunkowej pojazdu,
- sprawdzenie stanu opakowań i ich oznakowanie literą „a”,
- sprawdzenie umocowania sztuk przesyłki z odpadami w pojeździe.

Transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, należy prowadzić z zachowaniem przepisów dotyczących transportu towarów niebezpiecznych spełniając określone w tych przepisach kryteria klasyfikacyjne.

Odpady zawierające azbest pochodzące z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz odpady izolacyjne zawierające azbest, zgodnie z ADR zaliczone zostały do klasy 9 – różne materiały i przedmioty niebezpieczne, z czego wynikają określone wymagania przy transporcie.

Posiadacz odpadów, dokonujący ich transportu, obowiązany jest do posiadania dokumentu przewozowego materiałów niebezpiecznych, który według ADR powinien zawierać:

- numer rozpoznawczy odpadu nadawanego do przewozu i jego pełną nazwę,
- klasę, do której należy odpad nadawany do przewozu,
- liczbę sztuk przesyłki,
- całkowitą ilość przewożonych odpadów,
- nazwy i adresy nadawcy oraz odbiorcy przewożonych odpadów (składowiska).

Do przewożenia odpadów zawierających azbest mogą być używane samochody ciężarowe z nadwoziem skrzyniowym, bez przyczepy lub z jedną przyczepą. Pojazdy przewożące odpady niebezpieczne powinny być zaopatrzone w świadectwo dopuszczenia pojazdu do przewozu towarów niebezpiecznych. Świadectwo to wystawiane jest przez Dyrektora Transportowego Dozoru Technicznego na podstawie badania technicznego pojazdu dokonanego przez okręgową stację kontroli pojazdów oraz sprawdzenia dokonanego przez Transportowy Dozór Techniczny. Kierowca wyznaczony do przewozu odpadów zawierających azbest, obowiązany jest posiadać – poza prawem jazdy – zaświadczenie ADR ukończenia kursu doszkalającego kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne, wydane przez podmiot posiadający zezwolenie marszałka województwa na prowadzenie takiej działalności.

Każdy pojazd przewożący odpady zawierające azbest powinien być oznakowany dwiema odblaskowymi tablicami ostrzegawczymi bez numerów rozpoznawczych. Tablice te powinny być prostokątne, o wymiarach 30x40 cm, barwy pomarańczowej odblaskowej, dookoła otoczone czarnym nieodblaskowym paskiem o szerokości nieprzekraczającej 15mm. Po wyładowaniu odpadów tablice te nie mogą być widoczne na pojeździe stojącym lub poruszającym się po drodze.

Przed każdym załadunkiem odpadów, skrzynia ładunkowa pojazdu powinna być dokładnie oczyszczona, w szczególności z ostrych i twardych przedmiotów (np. gwoździ, śrub) niestanowiących integralnej części nadwozia pojazdu. Wskazane jest wyłożenie podłogi skrzyni ładunkowej folią, w celu zabezpieczenia przed uszkodzeniem opakowań. Załadunek i rozładunek odpadów (palet, pojemników typu big-bag) powinny odbywać się przy wykorzystaniu dźwigu lub podnośnika. Transportujący odpady powinien odmówić przyjęcia przesyłki odpadów, która nie posiada oznakowania wyrobów i odpadów zawierających azbest oraz w przypadku, gdy opakowanie zostało uszkodzone przy załadunku. Sztuki przesyłki z opadami zawierającymi azbest powinny być ułożone i umocowane na pojeździe tak, aby w

czasie ich przewozu nie przesuwają się oraz nie były narażone na tarcie, wstrząsy, przewracanie się i wypadnięcie z pojazdu. W trakcie przewozu ładunek powinien być dokładnie zabezpieczony folią lub plandeką przed uszkodzeniem.

Po każdym wyładunku odpadów z pojazdu, należy dokładnie sprawdzić, czy na powierzchni skrzyni ładunkowej nie znajdują się pozostałości po przewożonych odpadach. W razie stwierdzenia takiej pozostałości należy niezwłocznie ją usunąć oraz dokładnie oczyścić pojazd i jego wyposażenie z zachowaniem zasad przewidzianych dla prac przy usuwaniu azbestu.

Odpady niebezpieczne zawierające azbest transportowane są na składowisko przeznaczone do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest. Tam następuje ich przekazanie następnemu posiadaczowi odpadów – zarządzającemu składowiskiem i potwierdzenie tego faktu na karcie przekazania odpadu.

P R O C E D U R A 6. Składowanie odpadów na składowiskach lub w wydzielonych kwaterach przeznaczonych do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest

Opis procedury

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu i zasad postępowania dotyczących składowania na składowiskach odpadów lub w wydzielonych kwaterach na terenie innych składowisk odpadów, przeznaczonych do wyłącznego składowania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje działania począwszy od przyjęcia partii odpadów niebezpiecznych zawierających azbest na składowisko, poprzez dalsze czynności, aż do sporządzenia rocznego zbiorczego zestawienia danych o rodzaju i ilości przyjętych odpadów.

Opis procedury

Do obowiązków zarządzającego składowiskiem odpadów niebezpiecznych zawierających azbest należy:

- przeszkolenie pracowników w zakresie bezpiecznych metod postępowania z odpadami zawierającymi azbest,
- potwierdzenie w karcie przekazania odpadów przyjęcia partii odpadów na składowisko,
- sporządzenie zbiorczego zestawienia danych o rodzaju i ilości odpadów przyjętych na składowisko,
- składowanie odpadów zgodnie z przepisami dotyczącymi odpadów niebezpiecznych zawierających azbest oraz zatwierdzoną instrukcją eksploatacji składowiska,
- zapewnić deponowanie odpadów w sposób niepowodujący uszkodzenia opakowań odpadów,
- wykorzystać racjonalnie pojemność eksploatacyjną składowiska.

Odpady zawierające azbest pochodzące z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej oznaczone w katalogu odpadów kodami 17 06 01* i 17 06 05* mogą być unieszkodliwiane przez składowanie na składowiskach lub wydzielonych kwaterach na terenie innych składowisk, przeznaczonych do wyłącznego składowania tych odpadów.

Składowiska lub kwatery buduje się w specjalnie wykonanych zagłębieniach terenu ze ścianami bocznymi zabezpieczonymi przed osypywaniem się.

Zarządzający składowiskiem powinien uzyskać pozwolenie na użytkowanie składowiska po zatwierdzeniu instrukcji eksploatacji oraz po przeprowadzeniu kontroli przez wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska. Instrukcję eksploatacji składowiska odpadów niebezpiecznych zatwierdza, w drodze decyzji wojewoda.

Kierownik składowiska powinien posiadać świadectwo stwierdzające kwalifikacje w zakresie gospodarowania odpadami i m.in. Obowiązany jest do prowadzenia ewidencji ilości odpadów przyjmowanych na składowisko.

Zarządzający składowiskiem pobiera od posiadacza odpadów zawierających azbest, opłatę za korzystanie ze środowiska, którą odprowadza na rachunek urzędu marszałkowskiego, właściwego ze względu na miejsce składowania odpadów.

Zarządzający składowiskiem posiadającym wydzielone kwatery powinien zapewnić selektywne składowanie odpadów zawierających azbest, w izolacji od innych odpadów, a miejsce składowania powinno być oznakowane i zaznaczone na planie sytuacyjnym

składowiska. Odpady powinny być deponowane na składowiskach zlokalizowanych na terenach oddalonych od budynków mieszkalnych i izolowanych pasem zieleni.

Prace związane z deponowaniem odpadów zawierających azbest należy prowadzić w sposób zabezpieczający przed emisją pyłu azbestowego do powietrza, a podstawowym zadaniem jest niedopuszczenie do rozszechnienia opakowań odpadów. Opakowania z odpadami należy zdejmować z pojazdu przy użyciu urządzeń dźwigowych i ostrożnie układać w kwaterze składowiska. Niedopuszczalne jest zrzucanie lub wysypywanie odpadów z samochodów.

Warstwa zdeponowanych odpadów powinna być zabezpieczona przed uszkodzeniem opakowań przez przykrycie folią lub warstwą gruntu o grubości około 5cm.

Opakowania z odpadami powinny być układane zgodnie z technologią składowania zatwierdzoną w instrukcji eksploatacji składowiska, uwzględniającą racjonalne wykorzystanie pojemności obiektu.

Niedopuszczalne jest kompaktowanie odpadów zawierających azbest, ani poruszanie się pojazdów mechanicznych po powierzchni składowanych odpadów.

Dla składowisk odpadów zawierających azbest o kodach 17 06 01* i 17 06 05* nie stosuje się rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2002 r. W sprawie zakresu, czasu, sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów.

Po zakończeniu składowania odpadów zawierających azbest na poziomie 2 m poniżej terenu otoczenia i wypełnieniu gruntem do poziomu terenu, zarządzający składowiskiem powinien złożyć wniosek do właściwego organu w celu uzyskania zgody na zamknięcie składowiska lub jego wydzielonej części.

Zgodę na zamknięcie składowiska odpadów niebezpiecznych wydaje w drodze decyzji regionalny dyrektor ochrony środowiska dla przedsięwzięć i zdarzeń na terenach zamkniętych, marszałek województwa dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, starosta dla pozostałych przedsięwzięć, po przeprowadzeniu kontroli składowiska przez wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska.

VI. ILOŚĆ I ROZMIESZCZENIE WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY POŚWIĘTNE

Przy opracowaniu programu wykorzystano ankiety opracowane na podstawie załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Gospodarki zmieniającym rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest Dz. U z 2010 r. Nr 162 poz. 1089 oraz Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz.U. 2011 nr 8 poz. 31)- załącznik nr 1. Wszystkie zinwentaryzowane wyroby zawierające azbest zakwalifikowano do trzech grup pilności :

* I grupa pilności - wyrób posiada duże uszkodzenia , mocną strukturę włókien, lecz bez albo z niewystarczającą powłoką farby zewnętrznej; albo rozluźnioną strukturę włókien, lecz bez albo z niewystarczającą powłoką farby zewnętrznej, lub duże uszkodzenia i rozluźnioną strukturę włókien ; wyrób posiada małe uszkodzenia, mocną strukturę włókien, lecz bez albo z niewystarczającą powłoką farby zewnętrznej lub brak uszkodzeń i rozluźniona struktura włókien

* II grupa pilności -stwierdzenie dobrego stanu wyrobu czyli wyrób charakteryzuje brak uszkodzeń , mocna struktura włókien, lecz bez albo z niewystarczającą powłoką farby zewnętrznej

* III grupa pilności- stwierdzenie bardzo dobrego stanu wyrobu czyli brak uszkodzeń i pomalowana oraz nieuszkodzona powłoka zewnętrzna

**ROZMIESZCZENIE WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY
POŚWIĘTNE**

Lp	Miejscowość	Dom	B. gospodarczy	Stodoła	Inne	Razem
1	Brzozowo Antonie	1 1 8 9 , 4	3 7 0 9 , 7	6 2 4 3 , 8	1 4 5 8 , 5	1 2 6 0 1 , 5
2	Brzozowo Chabdy	5 6 4 , 5	1 2 2 0 , 5	3 1 6 5 , 9	4 1 0 , 4	5 3 6 1 , 3
3	Brzozowo Chrzczony	7 5 1 , 7	4 3 0 5 , 3	3 6 9 8 , 5	8 4 2 , 5	9 5 9 7
4	Brzozowo Chrzczonki	5 0 6 , 9	2 5 0 7 , 4	4 3 1 4 , 2	1 0 7 3 , 2	8 4 0 1 , 7
5	Brzozowo Korabie	6 1 5 , 8	2 9 0 7	6 1 6 9 , 2	6 5 9 , 3	1 0 3 5 1 , 3
6	Brzozowo Muzyły	1 1 3 0 , 4	3 9 3 4 , 1	4 3 0 2 , 9	7 1 8 , 3	1 0 0 8 5 , 7
7	Brzozowo Panki	1 5 2 1 , 3	3 7 1 0 , 7	4 9 9 3 , 5	1 3 2 4 , 6	1 1 5 5 0 , 1
8	Brzozowo Solniki	1 3 6 2 , 4	1 7 9 7 , 1	3 0 7 3 , 1	8 1 0 , 7	7 0 4 3 , 3
9	Brzozowo Stare	1 0 3 1	4 2 3 3 , 8	9 9 9 9 , 5	1 6 7 1 , 4	1 6 9 3 5 , 7
1 0	Chomizna	4 9 4 , 7	2 4 2 1 , 1	3 0 4 7 , 1	9 4 3 , 8	6 9 0 6 , 8
1 1	Dzierżki	6 0 0 , 5	3 7 7 9 , 3	5 0 5 8 , 9	1 8 0 0 , 6	1 1 2 3 9 , 2
1 2	Dzierżki Ząbki	4 1 6 , 2	1 1 7 1 , 8	1 3 3 4 , 2	8 6 , 4	3 0 0 8 , 5
1 3	Gabrysin	1 6 8 7 , 6	1 3 0 5 , 1	2 2 9 1 , 4	5 0 3 , 3	5 7 8 7 , 3
1 4	Gołębie	7 9 9 , 2	3 5 6 8 , 4	5 5 1 0 , 9	1 3 0 4 , 1	1 1 1 8 2 , 5
1 5	Grochy	2 2 6 , 6	6 2 3 7 , 7	1 0 3 9 6 , 8	3 0 6 5 , 9	1 9 9 2 7 , 1
1 6	Józefin	5 0 5 , 4	1 6 4 4 , 1	1 5 2 4 , 1	6 3 9	4 3 1 2 , 2
1 7	Kamińskie Jaśki	4 7 5 , 2	3 2 3 7 , 3	5 6 3 3 , 3	9 4 8	1 0 2 9 4 , 7
1 8	Kamińskie Ocioski	4 6 8 , 7	2 3 7 3 , 2	4 3 2 3 , 6	1 2 5 , 3	7 2 9 0 , 8
1 9	Kamińskie Pliszki	4 7 2 , 9	1 1 6 6 , 4	1 4 0 6 , 5	3 9 7 , 4	3 4 4 3 , 3
2 0	Kamińskie Wiktory	6 9 1 , 2	2 4 4 1 , 2	4 3 6 4 , 8	1 5 8 , 4	7 6 5 5 , 5
2 1	Liza Nowa	1 1 2 9 , 1	2 3 6 8	5 5 8 0	2 0 3 8 , 2	1 1 1 1 6 , 2
2 2	Liza Stara	2 6 8 8 , 9	6 8 6 0 , 4	1 0 2 0 5	3 8 2 6 , 1	2 3 4 5 9 , 3
2 3	Łukawica	4 4 4 , 6	5 0 0 6 , 5	5 0 3 8 , 4	1 7 1 0 , 1	1 2 1 9 9 , 5
2 4	Marynki	1 1 1 1 , 7	2 7 9 0 , 9	6 2 9 6 , 6	9 3 6 , 5	1 3 5 5 4 , 8
2 5	Pietkowo	3 0 1 1 , 2	3 5 3 0 , 6	6 0 7 6 , 6	9 3 6 , 5	1 3 5 5 4
2 6	Pietkowo II	2 0 7 , 4	2 1 5 , 6	7 5 4 , 6	1 4 1 9 , 8	2 5 9 7 , 4
2 7	Porośl Głuchy	6 1 3 , 4	3 0 2 5	2 1 5 1 , 4	2 1 0 , 2	6 0 0 0
2 8	Porośl Wojstawy	1 3 5 8 , 5	3 3 9 8 , 1	5 7 7 2	6 4 8	1 1 2 1 2 , 6
2 9	Poświętne	1 1 1 7 , 6	4 7 7 4	8 6 8 1 , 8	1 4 3 5 , 1	1 6 0 0 8 , 5
3 0	Turek	1 4 7 6 , 5	8 4 0 , 7	1 7 0 9	7 6 1 , 4	4 7 8 1 , 7
3 1	Wilkowo Nowe	1 0 9 9 , 6	2 5 1 5	3 1 5 3 , 5	8 6 5 , 5	7 6 3 3 , 6
3 2	Wilkowo Stare	2 0 1 2 , 4	6 5 6 3 , 8	1 2 2 7 2 , 7	1 7 3 1 , 9	2 2 5 8 0 , 9
3 3	Wołkuny	5 7 7 , 4	2 1 7 8 , 1	2 5 1 7 , 1	1 7 4 6 , 3	7 0 1 9
3 4	Zdrody Nowe	1 5 9 2 , 6	3 8 9 5 , 1	5 5 6 2 , 8	8 8 1 , 2	1 1 9 3 1 , 8
3 5	Zdrody Stare	1 5 8 2 , 2	2 8 3 2 , 2	4 6 2 3 , 8	7 9 4	9 8 3 2 , 3
	Ostrów		1 7 6 , 8	1 7 2 , 8	1 7 2 , 8	5 2 2 , 4
	RAZEM	35534,7	108642	171420,3	39054,7	356979,5

Źródło: Na podstawie wykonanej inwentaryzacji

Suma pokryć zawierających azbest na terenie gminy Poświętne – 356979,5 m², co daje ok. 3926,77 Mg odpadów zawierających azbest

Do celów opracowania "Programu..." przeprowadzono na terenie gminy dokładną inwentaryzację wyrobów zawierających azbest, w wyniku której zlokalizowano pokrycia zawierające azbest w 703 gospodarstwach domowych na terenie gminy. Oznacza to, wyroby zawierające azbest występują w około 74% gospodarstw domowych na terenie gminy. Najwięcej pokryć zawierających azbest zlokalizowano na stodłach 171420,3 m² (1 885,6 Mg) i oborach 108642 – 1195,1 Mg w gospodarstwach indywidualnych, najmniej pokryć zawierających azbest zlokalizowano na innego rodzaju budynkach - 39054,7 m² (429,6 Mg) i budynkach mieszkalnych – 35534,7 m² (390,9 Mg). Biorąc pod uwagę rodzaj pokryć dachowych, 99,6 % zastosowanych materiałów stanowią płyty faliste azbestowo- cementowe stosowane w budownictwie, resztę – niecały 1% pokryć dachowych stanowią płyty azbestowo- cementowe płaskie .

Na budynkach użyteczności publicznej, wyroby zawierające azbest nie występują. Brak jest również rur cementowo- azbestowych.

Ogólnie całość wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Poświętne należy zaliczyć do II bądź III stopnia pilności. W konsekwencji oznacza to dla właściciela posesji, na której znajdują się wyroby zawierające azbest zaliczane do II stopnia pilności, konieczność ponownej oceny w ciągu 1 roku. Posiadacze wyrobów zawierających azbest należący do III stopnia pilności będą musieli wykonać ponowną ocenę swoich wyrobów w ciągu najbliższych 5 lat.

Biorąc pod uwagę wyroby zaliczane do I stopnia pilności o ile pokrycie dachowe jest szczelne, a elewacja nie jest spękana wyroby te mogą być pozostawione w obiekcie bez usuwania, mogą być pokryte odpowiednimi powłokami ochronnymi.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami do zabezpieczeń wyrobów budowlanych zawierających azbest powinny być stosowane środki impregnujące , które uzyskały aprobatę techniczną ITB .

Jednocześnie Gmina w ramach monitoringu będzie aktualizować bazę danych na podstawie zgłoszeń wymiany wyrobów zawierających azbest przez właścicieli posesji, oraz służyć pomocą w pozyskiwaniu funduszy na zdjęcie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest.

VII. UNIESZKODLIWIANIE I UTYLIZACJA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

Metodami zagospodarowania odpadów zawierających azbest jest unieszkodliwianie przez składowanie lub utylizacja. Na terenie województwa podlaskiego nie ma składowiska odpadów mającego zezwolenie na przyjmowanie i składowanie odpadów zawierających azbest. Istnieją jedynie wydzielone kwatery do składowania odpadów zawierających azbest w ramach ZPiUO w Czerwonym Borze.

Składowiska posiadające pozwolenie na przyjmowanie odpadów zawierające azbest:

Województwo dolnośląskie

1. Składowisko Odpadów Przemysłowych, ul. Górnicza 1 58-303 Wałbrzych

Zarządzający: Mo- Bruk Korzenna 214

33-322 Korzenna

2. Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Trzebczu

gm. Polkowice

Zarządzający: Przedsiębiorstwo Gospodarki Miejskiej Sp. z o.o.

ul. Dąbrowskiego 2

59-100 Polkowice

3. Składowisko odpadów w Marcinowie, gm. Trzebnica

Zarządzający: Zakład Gospodarki Komunalnej w Trzebnicy ul. Piłsudskiego 1

55-100 Trzebnica

4. Teren KGHM „Polska Miedź” w Lubinie Oddział Huta Miedzi Głogów

ul. Żukowicka 1

67-200 Głogów

Zarządzający: KGHM „Polska Miedź” S.A. w Lubinie Oddział Huta Miedzi Głogów

Województwo kujawsko-pomorskie

1. Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Małociechowo, gm. Pruszcz

Zarządzający: „ECO-POL” Sp. z o.o. ul. Dworcowa 9 86-120 Pruszcz

Województwo lubelskie

1. Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Poniatowa Wieś gm. Poniatowa

Zarządzający: Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.

ul. Młodzieżowa 4

24-320 Poniatowa

2. Składowisko Piaski Zarzecze II Kraśnik

Zarządzający: WOD-BUD Sp. z o.o. ul. Piłsudskiego 12/1 23-200 Kraśnik

3. Składowisko odpadów azbestowych w miejscowości Srebrzyszcze gm. Chełm

Zarządzający: Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami Sp. z o.o. w Chełmie

ul. Ks. Piotra Skargi 11

22-100 Chełm

Województwo lubuskie

1. Składowisko Odpadów Azbestowych ul. Małszyńska 180 Chróstnik

Zarządzający: gm. Gorzów Wielkopolski Zakład Utylizacji Odpadów Sp. Z o.o.,

ul. Teatralna 49

66-400 Gorzów Wielkopolski

Województwo łódzkie

1. Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Jadwinówka gm. Radomsko

Zarządzający: Transport Metalurgia S.A. ul. Reymonta 62

97-500 Radomsko

2. „Bagno-Lubień” – teren Elektrowni Bełchatów S.A. Elektrownia Bełchatów S.A.

z/s w Rogowcu

Zarządzający: ul. Wyzwolenia 30 97-406 Rogowiec

Województwo małopolskie

1. Składowisko Komunalne w Ujkowie Starym gm. Bolesław

Zarządzający: Zakład Gospodarki Komunalnej „Bolesław” Sp. z o.o.,

ul. Osadowa 1

32-329 Bolesław

2. Składowisko odpadów „Za rzeką Białą” ul. Kwiatkowskiego 8 33-101 Tarnów

Zarządzający: Jednostka Ratownictwa Chemicznego Sp. z o.o.

ul. Kwiatkowskiego 8

33-101 Tarnów

Województwo mazowieckie

1. Składowisko odpadów komunalnych w Rachocinie

Zarządzający: Zakład Gospodarki Mieszkaniowej ul. Traugutta 33

09-200 Sierpc

Województwo opolskie

B r a k s k ł a d o w i s k

Województwo podkarpackie

1. Składowisko Odpadów w Młynach gm. Radymno

Zarządzający: Zakład Gospodarki Komunalnej Gminy Radymno z/s w

Skołoszowie 341

37-550 Radymno

2. Składowisko Odpadów Pysznica gm. Pysznica

Zarządzający: Gminny Zakład Komunalny ul. Wolności 295

37-403 Pysznica

3. P Kozodrza gm. Ostrów

Zarządzający: Zakład Usług Komunalnych w Ostrowie

Województwo podlaskie

1. Składowisko Odpadów Miastkowo pow. Łomża

Zarządzający: MPGKiM ul. Akademicka 22 18-400 Łomża

2. Składowisko odpadów budowlanych zawierających azbest na terenie składowiska odpadów komunalnych w m. Korytki gm. Jedwabne

Zarządzający: Komunalny Zakład Budżetowy ul. Mickiewicza 4
18-420 Jedwabne

Województwo pomorskie

1. Zakład Unieszkodliwiania Odpadów w Bierkowie Bierkowo 120
76-261 Bruskowo Wielkie gm. Słupsk

Zarządzający: Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.
w Słupsku,
ul. Szczecińska 112
76-200 Słupsk

2. Składowisko Odpadów w Gilwie Małej Gilwa Mała 8 82-500 Kwidzyn

Zarządzający: Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. Gilwa Mała 8,
82-500 Kwidzyn

3. P Kwatera na odpady zawierające azbest

Zarządzający: Zakład Utylizacyjny Sp. z o.o. w Gdańsku ul. Jabłoniowa 55
80-180 Gdańsk Szadółki

Województwo śląskie

1. Sektor III na odpady azbestowe, wydzielony w ramach składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Knurowie Szybowa 44, Knurów

Zarządzający: PPHU „Komart” Sp. z o.o. ul. Szpitalna 7
44-194 Knurów

2. P Składowisko odpadów komunalnych Świętochłowice – teren po eksploatacji hałdy Huty „Florian”

Zarządzający: Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.

ul. Łagiewnicka 76

41-608 Świętochłowice

3. Kwatera X na odpady azbestowe w ramach składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Dąbrowie Górniczej

Zarządzający: Koksownia „Przyjaźń” Sp. z o.o. ul. Koksownicza 1

42-523 Dąbrowa Górnicza

4. Składowisko odpadów azbestowych na terenie Oczyszczalni Ścieków Deszczowo- Przemysłowych Huty Katowice Dąbrowa Górnicza

Zarządzający: ARCELOR MITTAL POLAND S.A. Oddział w Dąbrowie

Górnicy, ul. J. Piłsudskiego 92

41.308 Dąbrowa Górnicza

5. Wydzielona subkwatery na odpady zawierające azbest w ramach sektora III składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Jastrzębiu Zdroju

Zarządzający: Cofinco-Poland Sp. z o.o. ul. Graniczna 29

40-956 Katowice

Województwo Świętokrzyskie

1. Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Dobrów gm. Tuczępy

Zarządzający: Środowisko i Innowacje Sp. z o.o. Dobrów 8

28-142 Tuczępy

Województwo warmińsko-mazurskie

1. Składowisko odpadów zawierających azbest Półwieś gm. Zalewo

Zarządzający: Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o.

ul. 3-go Maja 8

14-100 Ostróda

2. Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. ul. Szańcowa 1 82-300 Elbląg

Zarządzający: Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. ul. Szańcowa 1

82-300 Elbląg

Województwo wielkopolskie

1. Składowisko odpadów niebezpiecznych, ul. Sulańska 11 62-510 Konin

Zarządzający: Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. ul. Sulańska 11

62-510 Konin

Województwo zachodniopomorskie

1. Zakład odzysku odpadów ul. Łubuszan 80 Sianów

Zarządzający: Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.

ul. Komunalna 5

75-724 Koszalin

2. Składowisko odpadów Dalsze gm. Myślibórz

Zarządzający: „Eko-Myśl” Sp. z o.o. Dalsze 36

74-300 Myślibórz

Ponadto jak wynika z „*Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Podlaskiego na lata 2012 -2017*”, na terenie województwa powstaną kwatery do unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest w miejscowościach:

- Miastkowo (nowa kwatery oddana do użytku z początkiem 2012 roku)
- Czerwony Bór przy ZpiUO Czerwony Bór

Utylizacja odpadów zawierających azbest polega natomiast na rozpuszczeniu włókien azbestowych w kwasie fluorowodorowym, a następnie neutralizacji wodorotlenkiem wapnia z wytworzeniem fluorku wapnia i krzemionki. Dla poprawy rozpuszczalności azbest rozdrabnia się na kawałki poniżej 5 mm, a następnie 100 kg tak przygotowanego azbestu podaje się przenośnikiem ślimakowym do pracującego okresowo reaktora o pojemności 400l,

wyposażonego w płaszcz chłodzący. Woda cyrkulująca w płaszczu utrzymuje temperaturę reakcji na poziomie 60 – 65 ° C. W tych warunkach po upływie 30 minut stężenie kwasu maleje do 10 % i reakcja jest zakończona. Roztwór ten neutralizuje się i tak powstały fluorek wapnia może służyć jako wypełniacz cementu budowlanego.

Na terenie województwa podlaskiego pozwolenie na usuwanie wyrobów zawierających azbest ma podmiotów gospodarczych wyspecjalizowanych w tego rodzaju usługach.

1. Zakład Usług Lasbud Sp. z o. o. ul. Lipowa 51 15 - 959 Białystok ;
2. Zakład Remontowo-Budowlany „ALFIX” Jerzy Kostecki 16-006 Barszczewo 10 ;
3. Zakład Ogólnobudowlany Jan Krakowski ul. Proletariacka 14 16-300 Augustów ;
4. DACH-SERVICE „irek” Ireneusz Bartoszewicz ul. Bystra 4 16-300 Augustów ;
5. Zakład Ogólnobudowlany Adam Saliński ul. Norwida 4 19-400 Olecko ;
6. Zakład Ogólnobudowlany Zdzisław Sadowski ul. Targowa 16 19-400 Olecko ;
7. Zakład Instalatorstwa Elektrycznego Marek Żyliński ul. Czerwonego Krzyża 11
8. Przedsiębiorstwo Robót Termoizolacyjnych i Antykorozyjnych ‘TERMOEXPORT’ ul. Żurawia 24/7 00-515 Warszawa ;
9. Algader Hofman Sp. z o.o. ul. Wólczyńska 133 budynek 11B 01-919 Warszawa
10. Centrum Gospodarki Odpadami, Azbestu i Recyklingu „Caro” ul. Zamoyskiego 51 22-400 Zamość ;
11. Firma Budowlana „DARDOM” Dariusz Żakiewicz ul. Prądzyńskiego 30 16-300 Augustów;
12. PHU „ ECO – AZBEST” Export- Import Jerzy Wojszel ul. Puszkina nr 49 15 – 190 Białystok ;
13. Zakład Usług Lasbud Sp. z o. o. ul. Lipowa 51 15 - 959 Białystok ,
14. Zakład Budowlano - Produkcyjno Handlowy Krystyna i Bronisław Kotwica ul. Tytoniowa nr 9 16 – 300 Augustów ,
15. ASTRERIX System Usługi Budowlane Kazimierz Bobran ul. Zielona nr 6 16 – 300 Augustów ,
16. FAGRO DACH Spółka jawna Marek Faszczewski , Mariusz Grodzki ul. ks. Suchowolca 30 ; 15 – 567 Białystok
17. Zakład Remontowo – Budowlany „AMBROŻY” Sp. jawna Wiesława Śliwińska ,

Kazimierz Ambroży ul. Meissnera 1/3 lok 222 ; 03-982 Warszawa

18. ABBA – EKOMED sp. z o. o. ul. Moniuszki nr 11/13 ; 87-100 Toruń

19. Zakład Instalacji Sanitarnych Ogrzewania i Gazu Leon Łukaszuk ul. Różana 13/14 ;
15-669 Białystok

20. Zakład Ogólnobudowlany Henryk Zaskowski ul. Nowomiejska 24 ; 16 – 300 Augustów

21. „ALBEKO” Siergiej Sp. Jawna 87-510 Kotowy

22. Transport – Metalurgia sp. z o. o. ul. Reymonta 62 ; 97-500 Radomsko

23. „GAJAWI” PPHU Gabriel Rogut ul. Kopernika nr 56/60 ; 90 - 533 – 150 Łódź

24. Przedsiębiorstwo Usług Wodno – Kanalizacyjnych „WOD-BUD” sp. z o. o .
ul. Piłsudskiego 14 ; 23-200 Kraśnik

25. Biuro Techniczno – Handlowe Pokryć dachowych Jarosław Dąbrowski ul. I Pułku
Ułanów Krechowieckich 17 ; 16 – 300 Augustów

26. Przedsiębiorstwo Budownictwa Lądowego MJ Sp. z o. o. ul. Chlebna nr 48 ; 05-825
Grodzisk Mazowiecki

27. Centrum Pokryć Dachowych „DACH-POL” Piotr Racis ul. Gen. Wł. Sikorskiego nr 2 ;
16 -400 Suwałki

28. Przedsiębiorstwo Projektowo – Wdrożeniowe „AWAT” Sp. z o. o. ul. Kilińskiego nr 9 ;
01-476 Warszawa

29. Zakład Remontowo – Budowlany Antoni Masłowski ul. Storczykowa nr 35 a ;
16 – 300 Augustów

30. Zakład Remontowo – Budowlany Antoni Sznal ul. Kościuszki nr 29 a ;

16 – 300 Augustów

31. AM TRANS PROGRES sp. z o. o. ul. Sarnacka nr 7 61 – 616 Poznań

32. Przedsiębiorstwo Handlowo Usługowe ‘JUKO’ Szczukocki Jerzy ul. 1 Maja 25 ;
97-300 Piotrków Trybunalski

33. Przedsiębiorstwo Handlowo Usługowe „WIT” s. c. W. Średzimski , T. Targoński
ul. Hetmańska 67 15-727 Białystok

34. Zakład Usług Produkcji i Handlu inż. Jan Stanisław Górliński ul. Moniuszki 85 06-200
Maków Mazowiecki

35. Przedsiębiorstwo Handlowo Usługowe Bogusław Zegarski ul. Bluszczowa nr 4 ;
16 –300 Augustów
36. ENERGE Sp. z o. o. os. Na Stoku nr 11/30 ; 31-702 Kraków
37. Przedsiębiorstwo Produkcji Handlu i Usług A. L. V. „LINK” Sp. z o. o.
ul. Sportowa nr 13 ; 58-305 Wałbrzych
38. Zakład Ogólnobudowlany Dekarsko – Blacharski ul. Młynarskiego 7/26 ; 16-400
Suwałki
39. AZBUD+ ul. Piasta 10 lok. 6 ; 15 -044 Białystok 40. Zakład Transportowo – Handlowy
Bogusław Wiszowaty ul. Jagodna nr 12 ; 19-300 Ełk
41. Usługi Remontowo Budowlane Andrzej Danilczyk ul. Rysia 5, 16 – 300 Augustów
42. Citko Grzegorz Dach Usługa ul. Batorego 29 ,16 – 315 Lipsk
43. Zakład Murarski Sp. J. Wincenty Krahel & Bogdan Dudziuk ul. Słoneczna nr 9 ,
16 – 200Dąbrowa Białostocka
- 44 P.P.H.U „EKO – MIX” ul. Grabiszyńska nr 163 , 50 – 950 Wrocław
45. Centrum Pokryć Dachowych „DACH – POL” Bis Szymon Racis ul. Cicha 8 , 16 – 400
Suwałki

Najpopularniejszym sposobem zagospodarowania odpadów zawierających azbest jest jednak składowanie. Biorąc pod uwagę, ogólnie dobry stan techniczny pokryć wykonanych z eternitu, Władze gminy zakładają, że program wdrażany będzie sukcesywnie przez okres najbliższych 21 lat. Wpływ na decyzję dotyczącą wymiany pokryć będzie miała zapewne sytuacja ekonomiczna mieszkańców miasta i gminy oraz ich świadomość odnośnie negatywnego wpływu wyrobów zawierających azbest na zdrowie ludzkie. Bardzo ważnym elementem decydującym o demontażu wyrobów zawierających azbest jest dofinansowanie do tego rodzaju zadań ze środków zewnętrznych

W tabeli 2 przedstawiono niezbędną pojemność składowisk do składowania odpadów zawierających azbest zebranych na terenie gminy Poświętne.

Tabela 2

**NIEZBĘDNA POJEMNOŚĆ SKŁADOWISKA DO SKŁADOWANIA
ODPADÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY
POŚWIĘTNE**

Lp	Lata	Ilość odpadów w m ²	Ilość odpadów w Mg	Ilość odpadów do składowania w m ³
1	2012	16999,02	189,69	153,33
2	2013-2022	169990,2	1896,9	1533,3
3	2023-2032	169990,2	1896,9	1533,3
4	Razem	356979,5	3926,77	3219,95

Źródło: Obliczenia własne na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji

VIII FINANSOWE ASPEKTY REALIZACJI PROGRAMU

Zgodnie z obowiązującymi przepisami koszty zdjęcia i unieszkodliwienia pokryć dachowych zawierających azbest ponosi właściciel nieruchomości. Niemniej jednak ze względu na wysokie koszty demontażu, zabezpieczenia, transportu i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest, część obowiązków mogą brać na siebie gminy. Pomoc ta polegać może na zorganizowaniu działań usuwania azbestu z terenu gminy i ubiegania się o środki na dofinansowanie tego działania. Na dzień sporządzania programu istnieje pozyskania pomocy finansowej na zdjęcie i utylizację wyrobów zawierających azbest z następujących źródeł:

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Formy udzielania pomocy:

- dofinansowania
- pożyczki i kredyty

Udzielone przez Narodowy Fundusz dofinansowanie, w formie pożyczek i kredytów, nie może przekroczyć 80% realizacji przedsięwzięcia. Pożyczki mogą być częściowo umarżalne, pod warunkiem terminowego wykonywania zadań i osiągnięcia planowanych w nich efektów. Szczegółowe zasady udzielania i umarzania pożyczek, udzielania dotacji oraz dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek wraz z listą priorytetowych programów są uchwalane corocznie przez Radę Nadzorczą Funduszu.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku

W ramach priorytetu: *Ochrona powierzchni ziemi* na rok 2012 finansowane będą działania:

- Dostosowanie systemów gospodarki odpadami do wymogów określonych w „Planie gospodarki odpadami dla województwa podlaskiego na lata 2009- 2012”.
- Wspieranie systemów zagospodarowania odpadów ze szczególnym uwzględnieniem selektywnej zbiórki odpadów, odzysku i recyklingu surowców wtórnych.
- Przedsięwzięcia związane z usuwaniem i unieszkodliwianiem azbestu.

Dofinansowanie adresowane jest do Gmin/Powiatów województwa podlaskiego realizujących gminne/powiatowe programy usuwania azbestu.

Do dofinansowania mogą zostać zgłoszone tylko zadania ujęte w gminnych/powiatowych programach usuwania azbestu i współfinansowane ze środków własnych gmin/powiatów z obiektów, których właścicielami są osoby fizyczne (również wspólnoty mieszkaniowe) oraz z obiektów gminnych/powiatowych.

- Rekultywacja zamkniętych składowisk i wysypisk odpadów.

EkoFundusz

O dofinansowanie z EkoFunduszu mogą ubiegać się między innymi projekty unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych oraz modernizacji technologii przemysłowych prowadzących do eliminacji powstawania odpadów niebezpiecznych. Dofinansowanie ma formę bezzwrotnej dotacji, w wysokości 15% - 60% kosztów projektu. EkoFundusz nie finansuje projektów, które otrzymały dotację ze środków unijnych. Beneficjentami mogą być jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorstwa, szpitale, placówki pomocy społecznej, szkoły, instytucje wyznaniowe, pozarządowe organizacje ekologiczne.

Bank Ochrony Środowiska S.A.

Bank Ochrony Środowiska S.A. Finansowo uczestniczy w likwidacji zagrożenia, jakie wynika z obecności w środowisku wyrobów zawierających azbest. Bank udziela proekologicznych kredytów w zakresie:

- bezpiecznego usuwania wyrobów azbestowych i ich unieszkodliwienia poprzez złożenie na składowisku,
- realizacji właściwych miejsc składowania odpadów azbestowych w postaci składowisk tych odpadów lub wydzielonych kwater na składowiskach,
- pokrywania azbestowych płyt dachowych i materiałów elewacyjnych substancjami zabezpieczającymi przed emisją włókien azbestu,
- zabezpieczania nawierzchni drogowych utwardzanych w przeszłości odpadami z zakładów produkujących materiały budowlane z zastosowaniem azbestu,
- budowy wodociągów w miejsce dotychczasowych wykonanych z rur azbestowych.

Kredyty te pojawiały się w ofercie banku w miarę wzrostu zainteresowania ze strony klientów.

Należy pamiętać, że jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty) nie mają obowiązku dofinansowania do kosztów demontażu wyrobów zawierających azbest na indywidualnych posesjach.

Gmina zakłada, iż powyższy program wdrażany będzie sukcesywnie przez okres 22 lat, czyli do roku 2032.

Do oszacowania prawdopodobnych kosztów docelowej realizacji przedsięwzięcia, przyjęto średnie ceny przedsiębiorstw zajmujących się demontażem i unieszkodliwianiem pokryć zawierających azbest

Średni koszt demontażu i składowania metra kwadratowego pokryć zawierających azbest ustalono na podstawie cen dyktowanych przez wyspecjalizowane firmy -35 PLN

$$356979,5 \times 35 = 12494282,5 \text{ PLN (VAT 874599,78 PLN)}$$

Biorąc pod uwagę, iż program realizowany będzie przez okres 21 lat – do roku 2032 – tak, więc średnioroczny koszt demontażu pokryć zawierających azbest to 594965,83 PLN (VAT 41647,61 PLN)

Koszty nowych pokryć dachowych

Ceny nowych materiałów do pokryć dachowych przyjęto na podstawie średnich cen oferowanych przez sprzedawców w roku 2010

- dachówka ceramiczna – 41 PLN/m²
- blacha płaska lakierowana – 27 PLN/ m²
- blacha trapezowa i profilowana – 30 PLN/m²
- gont bitumiczny – 30 PLN/m².

Średnia cena nowego pokrycia dachowego 32 PLN/m².

Koszt nowych pokryć dachowych:

$$356979,5 \times 32 = 11423344 \text{ PLN (VAT 799634,08 PLN)}$$

Dochód budżetu państwa z tytułu podatku VAT

Podatek VAT od demontażu pokryć eternitowych – 874599,78 PLN

Podatek VAT od kupna nowych pokryć dachowych – 799634,08 PLN

Dochód budżetu państwa z tytułu realizacji programu na terenie gminy
1674233,86 PLN

IX. RZECZOWY HARMONOGRAM REALIZACJI „PROGRAMU...” PRZEZ GMINĘ POŚWIĘTNE

W niniejszym rozdziale przedstawiono zadania, które gmina powinna zrealizować w celu realizacji założeń powyższego programu.

1. *Działalność edukacyjna i informacyjna skierowana do właścicieli i zarządców oraz użytkowników budynków zawierających azbest dotycząca zagrożeń powodowanych przez azbest oraz wyroby z azbestem.*

W celu podniesienia świadomości ekologicznej na temat szkodliwości wyrobów zawierających azbest oraz prawidłowego z nimi postępowania, gmina powinna przeprowadzić kampanię informacyjną zarówno wśród pracowników administracji publicznej, jak i mieszkańców gminy. Działania te powinny obejmować druk ulotek, folderów, plakatów, spotkań z mieszkańcami gminy, których tematem będzie szkodliwe oddziaływanie azbestu na zdrowie ludzkie oraz sposoby minimalizacji tego rodzaju zagrożeń.

2. *Aktualizacja danych dotyczących obiektów zawierających azbest*

3. *Wprowadzenie danych do Wojewódzkiej Bazy Danych Azbestowych WBDA (strona WWW.bazaazbestowa.pl)*

W przypadku ubiegania się przez gminę o środki pomocowe na zdjęcie i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest wprowadzenie danych jest warunkiem koniecznym

4. *Monitoring terenu w celu zapobieganiu powstawania dzikich składowisk odpadów.*

W celu zapobiegania powstawania dzikich wysypisk odpadów, na których składowane są również odpady niebezpieczne należy kontrolować stan czystości lasów i terenów, na których powstawać mogą takie składowiska.

5. *Przygotowywanie rocznych sprawozdań finansowych z realizacji programu.*

6. *Monitoring i ocena realizacji programu*

Prowadząc bazę danych ilości wyrobów zawierających azbest oraz zbierając zaktualizowane dane od właścicieli posesji gmina będzie miała możliwość monitoringu usuwania wyrobów zawierających azbest, unieszkodliwiania tego rodzaju odpadów oraz oceny realizacji programu.

Tabela 3

HARMONOGRAM REALIZACJI ZADAŃ UJĘTYCH W „PROGRAMIE ...”

LP	NAZWA ZADANIA	OKRES REALIZACJI
1	Działalność edukacyjna i informacyjna skierowana do właścicieli i zarządców oraz użytkowników budynków zawierających azbest dotycząca zagrożeń powodowanych przez azbest oraz wyroby z azbestem	2012- 2032
	Wprowadzenie danych do Wojewódzkiej Bazy Danych Azbestowych WBDA (strona WWW.bazaazbestowa.pl)	2012- 2032
2	Aktualizacja danych dotyczących obiektów zawierających azbest	2012- 2032
3	Monitoring terenu w celu zapobieganiu powstawania dzikich składowisk odpadów	2012- 2032
4	Przygotowywanie rocznych sprawozdań finansowych z realizacji programu	2012- 2032
5	Monitoring i ocena realizacji programu	2012- 2032
6	Ubieganie się o dofinansowanie do działań związanych ze zdjęciem i unieszkodliwieniem wyrobów zawierających azbest	2012- 2032

X Wykaz obowiązujących aktów prawnych dotyczących azbestu

10.1 Ustawy

- 1) Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, z późn. zm.)
- 2) Ustawa z 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U. z 2011 nr 163 poz. 981)
- 3) Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118, z późn. zm.)
- 4) Ustawa z dnia 22 grudnia 2004 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2005 nr 10 poz. 72 .)
- 5) Ustawa z dnia 9 stycznia 2009 r. o substancjach i preparatach chemicznych (Dz. U. z 2009 nr 20 poz. 106 .)
- 6) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.)
- 7) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2010 r. Nr 185, poz. 1243, z późn. zm.)
- 8) Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 100, poz. 1085, z późn. zm.)
- 9) Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 199, poz. 1671, z późn. zm.)
- 10) Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o zużyтым sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. Nr 180, poz. 1495, z późn. zm.)

10.2 Rozporządzenia

Rozporządzenia Rady Ministrów

1. [Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 maja 2006 r. w sprawie wykazu prac wzbronionych młodocianym i warunków ich zatrudnienia przy niektórych z tych prac](#) (Dz. U. 2006 nr 107 poz. 724 .)
2. [Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 października 2008 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska](#) (Dz. U. Nr 196, poz. 1217, z późn. zm.)
3. [Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko](#) (Dz. U. Nr 213, poz. 1397, z późn. zm.)

Rozporządzenia Ministra Gospodarki

1. [Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny](#) (Dz. U. Nr 191, poz. 1595)
2. [Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest](#) (Dz. U. Nr 71, poz. 649 oraz z 2010 r. Nr 162, poz. 1089)
3. [Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 12 czerwca 2007 r. w sprawie kryteriów oraz procedur dopuszczania odpadów do składowania na składowisku odpadów danego typu](#) (Dz. U. Nr 07.121.832)
4. [Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 22 sierpnia 2007 r. w sprawie kryteriów oraz procedur dopuszczania odpadów na składowiska podziemne](#) (Dz. U. Nr 163, poz. 1156)
5. [Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 26 października 2007 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane nieselektywnie na składowiskach podziemnych](#) (Dz. U. Nr 209, poz. 1514)
6. [Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i](#)

oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r. Nr 8, poz. 31)

Rozporządzenia Ministra Zdrowia

1. Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 marca 1996 r. w sprawie dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, wydzielanych przez materiały budowlane, urządzenia i elementy wyposażenia w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi (M.P. Nr 19, poz. 231)

2. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 września 2007 r. w sprawie kryteriów i sposobu klasyfikacji substancji i preparatów chemicznych (Dz. U. 07.174.1222)

3. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 sierpnia 2004 r. w sprawie okresowych badań lekarskich pracowników zatrudnionych w zakładach, które stosowały azbest w produkcji (Dz. U. Nr 183, poz. 1896)

4. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 sierpnia 2004 r. w sprawie leczenia uzdrowiskowego osób zatrudnionych przy produkcji wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 185, poz. 1920, z późn. zm.)

5. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz. U. Nr 280, poz. 2771, z późn. zm.)

6. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 stycznia 2005 r. w sprawie wzoru książeczki badań profilaktycznych dla osoby, która była lub jest zatrudniona w warunkach narażenia zawodowego w zakładach stosujących azbest w procesach technologicznych, sposobu jej wypełnienia i aktualizacji (Dz. U. Nr 13, poz. 109)

7. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 kwietnia 2005 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 73, poz. 645, z późn. zm.)

8. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 września 2005 r. w sprawie leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbeście (Dz. U. Nr 189, poz. 1603)

Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej

1. [Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 lipca 2010 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy](#) (Dz. U. 10.141.950 .)

2. [Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów](#) (Dz. U. Nr 216, poz. 1824)

Rozporządzenia Ministra Środowiska

1. [Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów](#) (Dz. U. Nr 112, poz. 1206)

2. [Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości](#) (Dz. U. Nr 122, poz. 1055)

3. [Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie zakresu, czasu, sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów](#) (Dz. U. 2010 nr 238 poz. 1588)

4. [Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 lutego 2009 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów](#) (Dz. U. 2009 nr 39 poz. 320)

5. [Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 maja 2004 r. w sprawie warunków, w których uznaje się, że odpady nie są niebezpieczne](#) (Dz. U. Nr 128, poz. 1347)

6. [Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 grudnia 2011 r. w sprawie podziemnych składowisk odpadów](#) (Dz. U. 2011 nr 298 poz. 1771)

7. [Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2005 r. w sprawie standardów emisyjnych z instalacji](#) (Dz. U. Nr 260, poz. 2181)

8.[Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 marca 2006 r. w sprawie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów poza instalacjami i urządzeniami](#) (Dz. U. Nr 49, poz. 356)

9.[Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 czerwca 2008 r. w sprawie rodzajów odpadów, których przewóz w celu unieszkodliwiania jest zabroniony](#) (Dz. U. Nr 119, poz. 769)

10.[Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 listopada 2008 r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji oraz pomiarów ilości pobieranej wody](#) (Dz. U. Nr 206, poz. 1291)

11.[Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska](#) (Dz. U. Nr 124, poz. 1033)

13.[Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu](#) (Dz. U. Nr 16, poz. 87)

14.[Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów](#) (Dz. U. Nr 249, poz. 1673)

15.[Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych o odpadach](#) (Dz. U. Nr 249, poz. 1674)

Rozporządzenia Ministra Infrastruktury

1.[Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 czerwca 2002 r. w sprawie dziennika budowy, montażu i rozbiórki, tablicy informacyjnej oraz ogłoszenia zawierającego dane dotyczące bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia](#) (Dz. U. Nr 108, poz. 953, z późn. zm.)

2.[Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu i sposobu stosowania przepisów o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych do transportu odpadów niebezpiecznych](#) (Dz. U. Nr 236, poz. 1986)

3. [Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie świadectwa dopuszczenia pojazdów do przewozu niektórych towarów niebezpiecznych](#) (Dz. U. Nr 237, poz. 2011, z późn. zm.)

4. [Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia](#) (Dz. U. Nr 120, poz. 1126)

5. [Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 września 2005 r. w sprawie kursów kształcących dla kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne](#) (Dz. U. Nr 187, poz. 1571)

10.3 Inne:

6. [Oświadczenie Rządowe z dnia 16 stycznia 2009 r. w sprawie wejścia w życie zmian do załączników A i B Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych \(ADR\), sporządzonej w Genewie dnia 30 września 1957 r.](#) (Dz. U. Nr 27, poz. 162, z późn. zm.)

XI. PODSUMOWANIE

Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Poświętne na lata 2012 – 2032

Pomimo zakazu stosowania, azbest na terytorium Polski, stanowić on będzie nadal przez wiele lat pokrycie dachowe wielu budynków na terenie gminy Poświętne. Dotyczy to głównie rodowitych mieszkańców gminy trudniących się rolnictwem. Wynika to z sytuacji ekonomicznej mieszkańców szczególnie terenów wiejskich, zagrożonych bezrobociem oraz ludzi starszych posiadających niskie dochody. Ma to również związek z wysokimi kosztami zdjęcia i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest oraz kosztami nowych pokryć. W roku 2012 przeprowadzono dokładną inwentaryzację wyrobów zawierających azbest. Wyroby tego typu zlokalizowano na 703 - 74 % posesji na terenie gminy. ***Suma pokryć zawierających azbest na terenie gminy Poświętne – 356979,5 m², co daje ok.3926,77 Mg odpadów zawierających azbest.***

Celem opracowania niniejszego dokumentu jest fakt, że gmina ubiegać się będzie o 100 % dofinansowanie na demontaż i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest w Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku. Mieszkańcy gminy będą mieli możliwość składania wniosku do Urzędu Gminy o zdjęcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest. Jest to pierwszy rok, kiedy gmina stara się o dofinansowanie na tego typu działanie. W latach następnych akcje takie będą się cieszyły zapewne coraz większym zainteresowaniem.

Dlatego niezbędna jest akcja informacyjna gminy i przekazywanie mieszkańcom wiedzy na temat wyrobów zawierających azbest oraz możliwościach pozyskania środków na jego demontaż i unieszkodliwienie. Konieczna, więc będzie akcja informacyjna dotycząca możliwości zabezpieczenia wyrobów zawierających azbest w celu dalszej eksploatacji. Niezbędnym jest również informowanie mieszkańców gminy o zakazie samowolnego demontażu i składowania na dziko odpadów zawierających ten związek. W związku z powyższym koniecznym jest aktualizowanie bazy danych o wyrobach zawierających azbest. W ślad za tym działaniem niezbędny jest monitoring terenów, na których powstawały lub mogą powstać dzikie składowiska odpadów. Przeprowadzona w terenie inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest na podstawie, której powstał powyższy program jest podstawą do sukcesywnego i skutecznego likwidowania wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Poświętne.

Projekt „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Poświętne na lata 2012-2032” został pozytywnie zaopiniowany przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku oraz Podlaskiego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku. Dla powyższego „Programu.....” opracowano także prognozę jego oddziaływania na środowisko oraz przeprowadzono strategiczną ocenę jego oddziaływania na środowisko. Zakres prognozy i jej szczegółowość uzgodniono z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Białymstoku oraz Podlaskim Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym. Dla przedmiotowego „Programu ....” nie było wymagane postępowanie w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko.

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227, z późn. zm.), mieszkańcy gminy mieli możliwość zapoznania się z dokumentami w procesie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. W wymaganym terminie do organu nie wpłynęły jakiegokolwiek uwagi i wnioski.

Prowadzony będzie coroczny monitoring efektywności realizacji „Programu .....”. Ocena ta dokonywana będzie w szczególności w oparciu o niżej wymienione wskaźniki:

- Ilość wytworzonych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest [Mg/rok]
- Ilość unieszkodliwionych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest [Mg/rok]
- Stopień usunięcia wyrobów azbestowych [%]
- Stopień wykorzystania środków finansowych zaplanowanych na realizację Programu w danym roku [%]
- Ilość i jakość interwencji (wniosków) zgłaszanych przez mieszkańców [liczba/opis]

Doskonałym narzędziem monitoringu ilości powstających odpadów azbestowych jest sporządzanie rocznych podsumowań, które należy przygotowywać uwzględniając zaproponowane poniżej wskaźniki monitorowania.

Dodatkowym narzędziem monitoringu są dokumenty związane z gospodarką odpadami niebezpiecznymi, do jakich zaliczany jest azbest. Do dokumentów tych należą „karty przekazania odpadu”, „karty odbioru odpadu”, na podstawie których sporządza się „zbiorcze zestawienia ilości odpadów”. Dokumenty te są źródłem informacji umożliwiających koordynację procesu usuwania wyrobów zawierających azbest na poziomie lokalnym, wojewódzkim i centralnym.